

Priprema za školu

Polazak u školu predstavlja veliki korak u životu djeteta, ali i njegovih roditelja. Krenuti u školu za dijete je jedna od stvari koje ga najviše plaše i uzbuđuju. To znači veliki iskorak iz malog svijeta kuće, igrališta, vrtića ili igraonice u široki, stroži svijet škole. On donosi nova iskustva, a prije svega predstavlja i nove izazove. Dijete se mora prilagoditi novim pravilima ponašanja; sjediti na jednom mjestu duže vrijeme, pratiti aktivnost do kraja, doći na početak nastave, a njegova sposobnost učenja i izvršavanja zadataka stalno se procjenjuju. Također, to je prva provjera djetetovih socijalnih, emocionalnih, intelektualnih i drugih sposobnosti.

Kako bi dijete moglo udovoljiti novim zahtjevima, treba biti psihofizički zrelo za polazak u školu. Kronološka dob kao jedini kriterij uspješnog početka đaka-prvaka pokazao se nedovoljno pouzdanim. Pored razvijenih intelektualnih sposobnosti: pamćenja, zaključivanja i koncentracije, potrebno je da dijete posjeduje neke vještine i znanja, a također i određeni stupanj socio-emocionalne zrelosti.

Zrelost djece za polazak u školu

Zrelost djece za polazak u školu promatra se kroz:

- 1. FIZIČKU** (prosječna visina za dječake je 120 cm, za djevojčice 117 cm; prosječna težina šestogodišnjeg djeteta iznosi oko 20 kg),
- 2. INTELEKTUALNU** (razvijenost opažanja, stabilnost pažnje (koncentracija), govornu razvijenost, te razvijenost mišljenja i pamćenja),
- 3. EMOCIONALNU** (podrazumijeva da dijete reagira primjereno određenoj situaciji kao i većina djece njegove dobi. S oko 6 god. djeca počinju racionalno objašnjavati svoje i tuđe ponašanje, a to onda omogućuje i kontrolu tog ponašanja.)
- 4. SOCIJALNU ZRELOST** (podrazumijeva da prvoškolac ima svoj krug prijatelja s kojima se igra i druži i koji ga prihvaćaju kao ravnopravnog partnera, ali isto tako podrazumijeva prilagođavanje na društvene obveze i njihovo što temeljitije ispunjavanje u onoj mjeri u kojoj je to u stanju većina djece te dobi.)

Sposobnosti i vještine koje dijete treba posjedovati pri upisu u školu

Grafomotoričke vještine. Od djeteta u dobi od oko 6 godina očekuje se da posjeduje fleksibilnost šake i prstiju, pravilno drži olovku, linija mu je jasna, adekvatnog pritiska, po uzorku zna povlačiti linije od crte do crte, od točke do točke, ravne, kružne i valovite linije. Također dijete bi trebalo znati precrtati geometrijske likove: kvadrat, trokut, romb te napisati svoje ime velikim tiskanim slovima. Najbolje vježbe za razvijanje fleksibilnosti šake i prstiju su vježbe crtanja, spajanja linija, rezanja sa škarama...

Prostorni odnosi. Od djeteta u dobi od oko 6 godina očekuje se da razumije prostorne odnose: gore, dolje, ispred, iza, na, u, ispod, iznad - i da je usvojilo orijentaciju na:

- tijelu (desna/lijeva ruka, desna/lijeva noga, desno/lijevo oko)
- u prostoru (što je desno od njega, a što lijevo, zna odrediti smjer kretanja)
- na papiru (što je na desnoj strani papira, a što na lijevoj).

Vremenski odnosi. Od djeteta u dobi od oko 6 godina očekuje se da razumije vremenske odnose: prije, poslije, jutro, podne, večer, prije podne, poslije podne te je poželjno da poznaje dane u tjednu, godišnja doba i da se snalazi na satu (puni sat).

Numeričko poimanje. Od djeteta u dobi od oko 6 godina očekuje se da broji mehanički do 20, uz pokazivanje do 13, da se snalazi u pojmovima više, manje, oduzmi, dodaj, da razumije pojam skupa:

- što sve spada u neki skup, a što ne (klasifikacije po obliku, veličini, težini, boji)
- uspoređuje dva skupa (gdje ima više, a gdje manje)
- zna da se dodavanjem skup povećava, a oduzimanjem smanjuje.

Također se očekuje da dijete zna u skupu od 10 elemenata rezultat dodavanja za jedan i oduzimanja za jedan uz pokazivanje, da povezuje brojku uz količinu (brojka 9=9 elemenata) te da mjereći može usporediti koji su predmeti duži, veći, širi.

Boje. Od djeteta u dobi od oko 6 godina očekuje se da prepoznaje i imenuje boje: žuta, zelena, crvena, plava, bijela, crna, smeđa, narančasta, ljubičasta.

Govor i rječnik. Od djeteta u dobi od oko 6 godina očekuje se da pravilno izgovara sve glasove, da se pravilno gramatički izražava, da zna verbalno definirati jednostavne pojmove (npr. što je stolica? U definiciji spominje čemu stolica služi, kakvog je oblika, od čega je napravljena i sl.), da zna verbalno iskazati po čemu su neke stvari, bića, pojave slični, a po čemu su različiti (npr. po čemu su slični muha i leptir?) i da zna prepričati kraći događaj ili priču u pravilnom slijedu: uvod, tijek i završetak

Predčitalačke vještine. Ove vještine pokazuju svjesnost djeteta o pisanom jeziku i jasan su prediktor ovladavanja procesom čitanja i pisanja. Između 5. i 6. godine dolazi do zamjećivanja glasovne strukture riječi pa se od djeteta u dobi od oko 6 godina očekuje da može rastaviti poznate riječi na slogove, da prepoznaje i imenuje s kojim glasom počinje riječ i s kojim glasom završava riječ, da zna imenovati riječi na zadani glas ("na slovo na slovo"), da zna prepoznati je li zadani glas na početku, u sredini ili na kraju riječi. Također, dijete bi trebalo znati rastaviti jednostavne riječi na glasove, od pojedinih glasova sastaviti kraću riječ (npr. M-A-M-A, O-K-O i sl.) i prepoznati simbole slova i brojki.

Koncentracija. Od djeteta u dobi od oko 6 godina očekuje se da se na zadatku može zadržati 15-20 minuta, dok trajanje igre može biti i 60 minuta uz kratke otklone pažnje.

Samostalnost. Od djeteta u dobi od oko 6 godina očekuje se:

U brizi za sebe: sam se odijeva, obuva i veže cipele, samostalan je u jelu i u korištenju WC-a

Snalaženje u prometu: poznaje pojmove semafor, zebra, kolnik, pločnik, poznaje osnovna pravila ponašanja u prometu

Snalaženje u komunikaciji s drugima: poznaje i koristi običaje kod pozdravljanja, poznaje pravila ponašanja na ulici, u trgovini, kada treba, zna kako i od koga može tražiti pomoć

Radne navike: ima sitna kućna zaduženja.

Socioemocionalne reakcije. Dijete u dobi od oko 6 godina sposobno je u velikoj mjeri kontrolirati svoje emocije, a ne da emocije kontroliraju ponašanje, sposobno je za odgađanje zadovoljstva kako bi postigao cilj (riješio zadatak do kraja) kao i za suradnju s drugima (dogovor, kompromis). U toj dobi dijete konflikte pokušava riješiti na socijalno prihvatljiv način, motivirano je za sudjelovanje u društvenim igrama (loto, memori, čovječe ne ljuti se i sl.), poštuje pravila igre, pokazuje interes za igre na papiru, motivirano je za dobar uradak i ima razvijen osjećaj sigurnosti i samopouzdanja.

Slijedi kratka **Kontrolna tablica** koja obuhvaća razna područja vještina. Naravno, ne morate očekivati da će vaše dijete sve savladati prije polaska u školu. U nekim će područjima biti bolje od drugih, a neke će još morati razvijati. Provjerite dokle je vaše dijete stiglo. To će vam pomoći da sagledate situaciju i uočite što još treba da biste pripremili dijete za školu.

Je li vaše dijete spremno za polazak u školu?

Područje vještina	Smatrate li da vaše dijete može...
Vođenje brige o samome sebi	<p>Ići samostalno na WC?</p> <p>Voditi brigu o oblačenju i skidanju odjeće?</p> <p>Samostalno jesti?</p> <p>Reći svoje ime, adresu i koliko ima godina?</p>
Ponašanje	<p>Učiniti ono što mu se kaže?</p> <p>Savladati (uobičajeno) nezadovoljstvo i razdraženost?</p> <p>Prestati gnjaviti/ometati druge?</p> <p>Razumjeti i poštivati postavljena pravila ili ograničenja?</p>
Socijalne vještine	<p>Spremno se uključiti u igru s drugom djecom?</p> <p>Čekati svoj red u igri?</p> <p>Dijeliti igračke s prijateljima?</p>
Emocije	<p>Snalaziti se u novim situacijama?</p> <p>Nositi se s promjenama u dnevnoj rutini?</p> <p>Odvojiti se od roditelja ili druge osobe koja o njemu vodi brigu?</p> <p>Kontrolirati emocije (ne plakati zbog sitnica)?</p>
Pažnja/koncentracija	<p>Slušati i slijediti učiteljičine upute ili upute druge odrasle osobe?</p> <p>Dovršiti zadatak u trajanju od 5 do 10 minuta? Ostatci na određenom mjestu, poput stolca ili prostirke, u vrtiću ili za vrijeme jela, 5 do 10 min?</p>
Govor	<p>Govoriti jasno da ga svi razumiju?</p> <p>Razumjeti rečenice koje sadrže tri do četiri pojma (npr. Stavi šalicu na stolac.)?</p> <p>Gramatički pravilno ponoviti rečenicu od 5 do 6 riječi?</p> <p>Ponoviti rečenicu od oko deset riječi?</p>
Čitanje	<p>Prepoznati neka slova abecede?</p> <p>Spojiti dva do tri glasa da složi riječ (npr. n-o-s čini 'nos')?</p> <p>Rastaviti riječ na slogove (npr. ku-ća)?</p>
Rad s brojevima	<p>Razumjeti veličine (npr. veći/manji, najviše/najmanje)?</p> <p>Prepoznati i pokazati jednostavne oblike (npr. krug, kvadrat)?</p> <p>Povezivati predmete (npr. boje, jednostavne oblike, slike)?</p> <p>Brojiti do deset?</p>
Pisanje	<p>Pravilno držati olovku?</p> <p>Pre crtavati crte (okomite / vodoravne, kružice / križice)?</p> <p>Pisati neka slova i brojke?</p> <p>Napisati svoje ime?</p>

Je li potrebno dijete učiti čitati i pisati prije polaska u školu? NE, ali je jako važno da je dijete fizički, intelektualno, emocionalno i socijalno zrelo za polazak u školu, JER dijete koje ima dobro razvijene *grafomotoričke vještine* brzo će naučiti pisati. Dijete koje ima dobro razvijene *predčitalačke vještine* također će brzo i bez napora usvojiti vještinu čitanja. Prvih dana u školi, dok će druga djeca učiti čitati i pisati, njemu će biti dosadno te neće usvajati radne navike učenja kao druga djeca. To predstavlja problem kada nastupi usvajanje gradiva koje mu nije od ranije poznato. Dakle, važnije od usvojenosti vještine čitanja i pisanja je da dijete bude psihofizički zrelo prema opisanim kriterijima za polazak u školu.

Priprema za školu – primjeri govornih igara koje je preporučljivo da roditelji vježbaju tj. igraju se i razgovaraju sa svojim djetetom u godini pred školu

Što sve može biti žute boje? Koje je voće crvene boje? Što se sve nalazi u kuhinji?
Koje životinje imaju dvije noge? Opis životinja? Npr. Kako izgledaju mačka, leptir, ptica itd.
Što sve u ovoj prostoriji počinje na glas t? Nabroji tri životinje koje počinju na glas k.
Što sve možemo kupiti u trgovini na glas m? Što je sve potrebno frizerki u njenom radu?
Koje životinje žive u šumi, a koje u moru? Kako bismo jednim imenom nazvali psa, ribu, kravu i žabu?
Koji dan dolazi iza srijede? Koje godišnje doba dolazi poslije ljeta?
Koji glas se najviše čuje u riječima: stol, lisica, nos, sidro, usta, kos?
Kocke su igračka – koje još igračke poznaješ? Kakav može biti stol (drveni, okrugli, smeđi itd.)?
Što možemo raditi olovkom? Što sve radimo rukama?
Suprotnosti (veliko – malo, visoko – nisko, crno – bijelo, usko – široko, ...)
Kad idemo spavati? Koja je razlika između dana i noći?
Kako se zove osoba koja podučava djecu u školi? Stavi škarice ispred/iza olovke, na/ispod papira i sl.
Pokaži crni krug unutar bijelog kvadrata. Odi u drugu sobu i sa treće police donesi žutu knjigu.
Prepričaj priču. Sastavi priču prema slici ili seriji slika. Sastavi priču iz vlastitog iskustva. Što si sanjao?
Pronađi rimu (kruh-majmun-duh ili ruka-kolač-kotač). Igra «kaladont» (reci riječ na završno slovo).
Zakruži sve riječi kojima je prvi glas t. Zakruži sve riječi kojima je zadnji glas s.
Dotakni lijevom rukom desno uho. Zatvori oči i reci koje zvukove čuješ.
Govori glasno–tiho, visok –nisko, brzo–sporo.
Koje glasove čuješ u riječi **jež, kuća, mačka**? Koju riječ čuješ kada kažem **j-e-ž, k-u-ć-a, m-a-č-k-a**?

Savjeti roditeljima – što zapravo trebamo činiti?

Uz ove vježbe/igrice kroz koje ćemo postići zrelost djeteta za polazak u školu, vrlo je važno i:
- razvijati pozitivne stavove prema školi, učenju i stjecanju novih znanja i vještina, potaknuti dijete da se osjeća ponosnim što kreće u školu
- njegovati i razvijati kod djeteta samopouzdanje, ali mu i reći da ćete mu pomoći u izvršavanju zadaća - razvijati radne navike djeteta i poticati redovno izvršavanje obveza i sitnih zadataka, obavijestiti dijete na vrijeme o promjenama u njegovom životu koje će se dogoditi kada krene u školu (npr. dio dana će ostajati sam u kući, samo će kontrolirati izvršavanje nekih zadataka – zaključavanje stana pri odlasku u školu i sl.), uputiti dijete na osobe koje mu mogu pomoći u slučaju potrebe dok je samo kod kuće, uputiti ga kako se dolazi do škole, upozoriti na opasna mjesta (npr. prijelazi preko ceste)
- na vrijeme i u dobrom i pozitivnom ozračju izvršiti tehničke pripreme za polazak u školu i učenje, osigurati radni prostor u stanu (pisaći stol) koji je uvijek isti i samo djetetov, koji ono može urediti prema svojem izboru, ali tako da na stolu ne bude puno sadržaja koji će mu odvlačiti pažnju te u ugodnoj atmosferi zajedno s djetetom obaviti kupnju školske torbe i školskog pribora
- također, dobra priprema djeteta za školu jest uključivanje u kućne obveze, sudjelovanje u igrama uz poštivanje pravila, davanje važnosti učenju, zahtijevanje da dovrši započeto i ne odustaje ako mu odmah ne polazi za rukom.

Na kraju treba istaknuti da dijete koje je spremno za početak školovanja ima pozitivan stav prema školi i raduje se tome kao dokazu svoje odraslosti i zrelosti. Ovaj stav treba podržavati jer olakšava učenje i prihvaćanje obveza te svladavanje poteškoća; stoga, dragi roditelji, na vrijeme pripremite dijete za promjene u njegovom životu koje će se dogoditi kada krene u školu. Uživajte u vremenu provedenom sa svojim djetetom kroz pripreme za školu i sretno!

Sastavila:
prof. logoped Ivana Đurić-Katanić
Logopedski kabinet En-ten-tini
Prve Poljanice 3, Zagreb, 01/2912-347